

V-START

Vodič za žrtve
zločina iz mržnje

Izdavač: Kuća ljudskih prava Zagreb
Za izdavača: Ivan Novosel
Zagreb, veljača 2019.

Kuća ljudskih prava Zagreb je organizacija za ljudska prava osnovana 2008. godine kao mreža organizacija civilnog društva s ciljem zaštite i promicanja ljudskih prava i temeljnih sloboda. Vizija Kuće ljudskih prava je izgradnja demokratskog, pluralističkog i inkluzivnog društva utemeljenog na vrijednostima zaštite ljudskih prava, vladavine prava, socijalne pravde i solidarnosti. Istraživanjem, monitoringom, javnim zagovaranjem i edukacijama, KLJP doprinosi zaštiti, promicanju, razvitku i unapređivanju ljudskih prava i temeljnih sloboda. Objavlivanjem godišnjih pregleda stanja ljudskih prava, tematskih izvještaja i podnesaka doprinosimo izradi kvalitetnijih zakona i javnih politika.

www.kucaljudskihprava.hr
kontakt@kucaljudskihprava.hr

Kuća ljudskih prava je Centar znanja u području zaštite i promicanja ljudskih prava u okviru Razvojne suradnje s Nacionalnom zakladom za razvoj civilnog društva.

Ova publikacija nastala je u okviru transnacionalnog projekta financiranog od strane Glavne uprave za pravosuđe i zaštitu potrošača Europske komisije. Projekt "V-START- Podrška žrtvama kroz podizanje svijesti i umrežavanje", kojeg provode COSPE - Suradnja za razvoj zemalja u nastajanju (Italija), Kuća ljudskih

prava Zagreb (Hrvatska), ZARA - Građanska hrabrost i borba protiv rasizma (Austrija) i EFMS- Europski forum za migracijske studije (Njemačka), fokusiran je na zaštitu žrtava kaznenih djela, osobito rasističkih i homofobnih kaznenih djela počinjenih iz mržnje.

Ova publikacija financirana je iz Programa Pravosuđe Europske unije (2014.-2020). Sadržaj ove publikacije odražava stajališta autora i isključiva je odgovornost autora. Europska komisija nije odgovorna za eventualnu upotrebu informacija koje ova publikacija sadržava.

Ovaj projekt sufinancira Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske i Grad Zagreb. Stajališta izražena u ovoj publikaciji isključiva su odgovornost Kuće ljudskih prava Zagreb te nužno ne odražavaju stajališta Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske i Grada Zagreba.

Riječi i pojmovni sklopovi koji imaju rodno značenje bez obzira jesu li u ovoj publikaciji korišteni u ženskom ili muškom rodu odnose se na jednak način na ženski i muški rod.

Sadržaj

1. Što je zločin iz mržnje?	4
2. Zašto prijaviti zločin iz mržnje?	5
3. Kome i kako prijaviti zločin iz mržnje?	6
4. Što znači biti žrtva, oštećenik i svjedok u sudskom postupku?	7
5. Koja su prava žrtava zločina iz mržnje?	9
5.1. Koja su prava svih žrtava?	9
5.2. Koja su prava posebnih kategorija žrtava kaznenih djela?	16
5.2.1. Dijete žrtva kaznenog djela	16
5.2.2. Žrtva kaznenog djela protiv spolne slobode i kaznenog djela trgovanja ljudima	17
5.2.3. Posebne mjere zaštite za žrtve zločina iz mržnje	18
6. Koja prava ima oštećenik?	19
7. Koja prava ima svjedok?	22

1 Što je zločin iz mržnje?

Zločin iz mržnje je bilo koje kazneno djelo počinjeno zbog rasne pripadnosti, boje kože, vjeroispovijesti, nacionalnog ili etničkog podrijetla, jezika, invaliditeta, spola, spolnog opredjeljenja ili rodnog identiteta druge osobe. Navedeni motivi smatraju se motivima mržnje i za njih Kazneni zakon propisuje teže kazne do kojih dolazi ili zbog toga što se kazneno djelo smatra kvalificiranim oblikom ili zbog toga što se navedeni motivi uzimaju kao otegotna okolnost. Kvalificirani oblik kaznenog djela je teži oblik istog tog kaznenog djela te je za njega propisana teža kazna nego li za njegov temeljni oblik.

Primjer: Tjelesna ozljeda je kazneno djelo. Međutim, ako je tjelesna ozljeda motivirana rasnom pripadnošću, vjeroispovijesti, nacionalnim ili etničkim podrijetlom, jezikom, invaliditetom, spolom, spolnim opredjeljenjem ili rodnim identitetom, onda govorimo o kvalificiranom obliku (kazneno djelo tjelesne ozljede kvalificirane mržnjom). U tom slučaju govorimo o zločinu iz mržnje. Za takvo je kazneno djelo propisana veća kazna nego za temeljni oblik kaznenog djela tjelesne ozljede.

2 Zašto prijaviti zločin iz mržnje?

Žrtvom zločina iz mržnje može postati svatko. Mržnja, kao specifičan motiv na temelju kojeg je kazneno djelo počinjeno, ima dalekosežne posljedice koje nadilaze odnos žrtve i počinitelje te se preslikavaju na društvo u cjelini. Zločin iz mržnje posebno je osjetljiva kategorija kaznenog djela koje se, nažalost, vrlo često ne prijavljuje iz niza razloga kao što su strah, sram, nepoznavanje pravnih posljedica kaznenih djela počinjenih iz mržnje te vlastitih prava. Prijavom zločina iz mržnje, žrtva može ostvariti pravo na adekvatnu zaštitu i podršku. Ako prijavite zločin iz mržnje, policija je dužna provesti detaljnu istragu svakog motiva koji je bio osnova kaznenog djela.

3 Kome i kako prijaviti zločin iz mržnje?

Zločin iz mržnje se može prijaviti policiji i državnom odvjetništvu.

Policija

Policiji se kazneno djelo može prijaviti osobno dolaskom u policijsku postaju, pisanim putem ili na broj telefona 112. Na zahtjev žrtve policija će izdati potvrdu o podnesenoj prijavi. Nakon zaprimanja prijave zločina iz mržnje, policija je dužna prikupiti podatke o tom kaznenom djelu, počinitelju, sudionicima, tragovima, dokazima i drugim okolnostima korisnim za otkrivanje i razjašnjenje tog djela, s posebnim naglaskom na utvrđivanje sljedećeg: (a) pripadnost žrtve skupini čija pripadnost je bila motiv zločinu iz mržnje, (b) motiv počinjenja zločina iz mržnje i pripadnost počinitelja skupini, (c) posljedica, (d) način utvrđivanja događaja motiviranog mržnjom, (e) kvalifikacija događaja. Kako bi utvrdila gore navedene podatke, policija će svoje postupanje temeljiti na zaštiti privatnosti i osobnih podataka sudionika događaja. Nakon što je policija prikupila sve podatke, slijedi sastavljanje kaznene prijave koju bez odlaganja dostavlja nadležnom državnom odvjetništvu na daljnje postupanje. Policija je dužna posebno označavati predmete zločina iz mržnje te podatke o počinitelju i oštećenim osobama, kaznenom odnosno prekršajnom djelu te motivu zločina unosi u posebnu Evidenciju zločina iz mržnje.

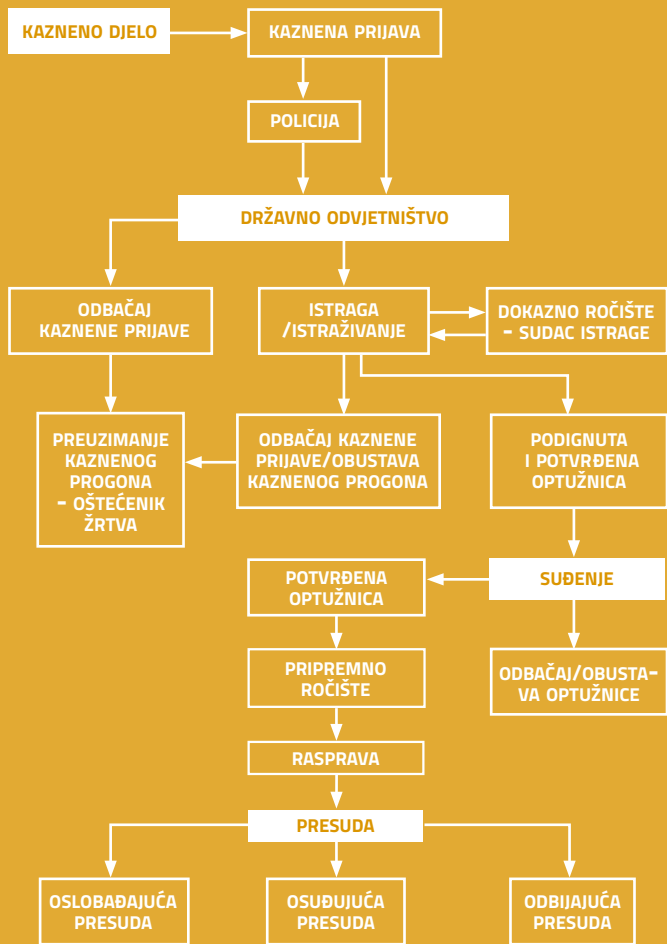
Državno odvjetništvo

Državnom odvjetništvu kaznena se prijava podnosi pisano, usmeno ili drugim sredstvom (npr. telefonom ili drugim komunikacijskim uređajem) protiv poznatog ili nepoznatog počinitelja kaznenog djela. Žrtva koja je podnijela kaznenu prijavu mora dobiti pisanu potvrdu da je podnijela kaznenu prijavu.

Državni odvjetnik mora omogućiti žrtvi koja ne govori ili ne razumije hrvatski jezik da kaznenu prijavu podnese uz prevoditelja (tumača) ili druge osobe koja govori i razumije hrvatski jezik i jezik žrtve.

Žrtva koje ne govori ili ne razumije hrvatski jezik može podnijeti zahtjev da joj se na teret proračunskih sredstava izda potvrda o podnesenoj kaznenoj prijavi na jeziku koji razumije. Po zaprimanju kaznene prijave, državni odvjetnik ispitat će prijavu te potom u Informacijskom sustavu državnog odvjetništva provjeriti podatke, primjerice postoje li neki podaci vezani uz te prijave ili u počinitelja odnosno, je li osumnjičenik već prijavljen te vodi li se kakav postupak protiv njega i sl.

Ako utvrdi da su za žrtvu utvrđene posebne potrebe zaštite (kasnije u tekstu više o posebnim mjerama zaštite), Državno odvjetništvo predložit će sucu istrage da takvu žrtvu ispita na dokaznom ročištu putem audio-video uređaja. Državno odvjetništvo obvezno je voditi evidenciju o svim predmetima u kojima je mržnja motiv izvršenja.

Slika 1. Shematski prikaz tijeka kaznenog postupka

4 što znači biti žrtva, oštećenik i svjedok u sudskom postupku?

Tko je žrtva?

Žrtva kaznenog djela je osoba nad kojom je počinjeno kazneno djelo, odnosno fizička osoba koja je počinjenjem kaznenog djela pretrpjela fizičke i duševne posljedice, imovinsku štetu ili bitnu povredu temeljnih prava i sloboda. Ona se ujedno naziva i neposrednom žrtvom.

Posrednom žrtvom mogu se smatrati bračni i izvanbračni drug, životni partner ili neformalni životni partner te potomak, a ako njih nema, brat i sestra osobe čija je smrt posljedica kaznenog djela, kao i osoba koju je ona na temelju zakona bila dužna uzdržavati.

Žrtva u kaznenom postupku može sudjelovati i u ulozi oštećenika, ako nadležnim tijelima (policiji, državnom odvjetništvu ili na sudu) izjavi da želi sudjelovati u postupku kao oštećenik.

Žrtva se u pravilu u kaznenom postupku poziva kao svjedok.

Tko je oštećenik?

Oštećenik je, osim žrtve, osoba čije je osobno ili imovinsko pravo povrijeđeno ili ugroženo nekim kaznenim djelom, a u kaznenom postupku sudjeluje kao oštećenik.

Što znači sudjelovati u postupku kao oštećenik? To znači da žrtva ili druga osoba čije je pravo povrijeđeno dobiva aktivnu ulogu u kaznenom postupku, odnosno postaje sudionik u postupku jer uz opća prava koja pripadaju svakoj žrtvi dobiva i dodatna procesna prava.

Kako se i kome prijaviti da u postupku sudjelujete kao oštećenik? Do podizanja optužnice žrtva se može prijaviti kao oštećenik na policiji ili državnom odvjetništvu, a nakon podizanja optužnice pa do završetka rasprave, sudu.

Tko je svjedok?

Osoba koja je pozvana na ispitivanje u državno odvjetništvo ili na sud jer je vjerojatno da može dati obavijesti o kaznenom djelu, počinitelju i o drugim važnim okolnostima. Svaka osoba koja je pozvana kao svjedok mora se odazvati pozivu državnog odvjetništva i suda te je dužna svjedočiti. Svjedoka se poziva dostavom pisanog poziva.

Svjedok mora govoriti istinu i ne smije ništa prešutjeti te su ga državni odvjetnik i sudac dužni upozoriti na posljedice davanja lažnog iskaza (davanje lažnog iskaza je kazneno djelo). Ako se svjedok ne odazove pozivu, bit će ponovno pozvan, a ako se i tada ne odazove, može biti priveden od strane policije ili kažnjen kaznom od 50.000,00 kuna (to je upozorenje navedeno i na sudskom pozivu).

Svjedok mora izvijestiti sud o nemogućnosti dolaska na sud, odnosno mora opravdati svoj nedolazak te sud mora obavijestiti o svakoj promjeni adrese. Svjedok nema prava na punomoćnika u kaznenom postupku. Ako žrtva u postupku ne sudjeluje u ulozi oštećenika, u pravilu je na sud pozvana kao svjedok.

5 Koja su prava žrtava zločina iz mržnje?

Žrtve zločina iz mržnje imaju sva opća prava žrtava kaznenih djela, a pored općih prava imaju i dodatna prava ako je pojedinačnom procjena utvrđena njihova posebna ranjivost. O pojedinačnoj procjeni i posebnim mjerama zaštite više u nastavku vodiča.

5.1. Koja su prava svih žrtava?

Žrtve svih kaznenih djela, uključujući žrtve zločina iz mržnje, imaju sljedeća opća prava:

Pravo na pristup službama za potporu žrtvama kaznenih djela

Kako bi žrtva bila upoznata s pravima koja ima uz dobivanje emocionalne podrške tijekom, za vrijeme i nakon postupka, žrtva se može neposredno obratiti Odjelu za pomoć i podršku žrtvama i svjedocima te organizacijama civilnog društva.

Odjeli za pomoć i podršku žrtvama i svjedocima na sudovima pružaju odjeli na Županijskim sudovima u Zagrebu, Vukovaru, Osijeku, Zadru, Splitu, Sisku i Rijeci, a svrha odjela je olakšati stresne situacije svjedočenja i boravka na sudu:

- pružanjem emocionalne podrške žrtvama/svjedocima prije, tijekom i nakon svjedočenja na sudu,

- pružanjem praktičnih informacija i informacija o pravima žrtvama, svjedocima i članovima njihovih obitelji,
- pružanjem informacija o fazama kaznenog i prekršajnog postupka
- osiguravanjem žrtvama i svjedocima boravak u posebnim prostorijama
- osiguravanjem pratnje žrtvama i svjedocima tijekom davanja iskaza
- upućivanjem na specijalizirane institucije ovisno o potrebama žrtava, svjedoka i osoba u njihovoj pratnji

Organizacije civilnog društva, uključene u program "Mreža podrške i suradnje za žrtve i svjedoke kaznenih djela i prekršaja", a koje financira Ministarstvo pravosuđa, pomažu žrtvama u suočavanju sa psihološkim, emotivnim, socijalnim i praktičnim gubicima, pružajući emocionalnu, psihološku i/ili praktičnu pomoć, zaštitu, savjete i informacije:

- **Udruga za podršku žrtvama i svjedocima** - područje Varaždinske i Međimurske županije (kontakt: 095/116 00 66)
- **Centar za građanske inicijative Poreč** - područje Istarske županije (kontakt: 095/3500-733)
- **Centar za podršku i razvoj civilnog društva DELFIN** - područje Požeško-slavonske i Bjelovarsko-bilogorske županije (kontakt: 034/411-780)
- **DEŠA - Dubrovnik** - područje Dubrovačke županije (kontakt: 020/311-625)

- **Udruga HERA Križevci - za zaštitu i promicanje ljudskih prava** - područje Koprivničko-križevačke županije i Bjelovarsko-bilogorske županije (kontakt: 048/271-335)
- **Informativno pravni centar** - područje Brodsko-posavske županije (kontakt: 035/448-533)
- **Ženska grupa Karlovac KORAK** - područje Karlovačke i Ličko-senjske županije (kontakt: 047/600-392)
- **S.O.S. Virovitica** - savjetovanje, osnaživanje, suradnja - područje Virovitičko-podravske županije (kontakt: 033/721 500)
- **CESI - SOS telefon i savjetovalište** - područje Krapinsko-zagorske županije (kontakt: 049/492-688)
- **Udruga Zvonimir** - područje Šibensko-kninske županije (kontakt: 022/662-554)
- **Ženska soba** - centar za seksualna prava (kontakt: 01/6119-174)
- **Nacionalni pozivni centar za žrtve kaznenih djela i prekršaja (besplatni broj 116 006)**

Pravo na djelotvornu psihološku i drugu stručnu pomoć organizacija za pomoć i potporu tijela, organizacije ili ustanove za pomoć žrtvama kaznenih djela u skladu sa zakonom

Žrtve psihološku i drugu stručnu pomoć mogu dodatno ostvariti neposrednim obraćanjem i drugim organizacijama civilnog društva, kao i liječnicima opće prakse, centrima za socijalnu skrb, poliklinikama, bolnicama te drugim zdravstvenim ustanovama. U Republici Hrvatskoj ne postoji sustav podrške namijenjen isključivo žrtvama zločina iz mržnje, ali postojeći oblici institucionalne i neinstitucionalne podrške svim žrtvama kaznenih djela dostupni su i žrtvama zločina iz mržnje. Žrtve zločina iz mržnje mogu se direktno obratiti organizacijama koje se u svom radu bave pitanjem zaštite i promicanja njihovih prava:

- **Lezbijska Udruga Kontra** pruža savjetovalište za lezbijke i biseksualne žene te pravnu pomoć (kontakt: 098/238 308, e-mail: kontra@kontra.hr, www.kontra.hr)
- **Lezbijska organizacija LORI** pruža uslugu psihološkog savjetovanja za pripadnike/ce seksualnih i rodnih manjina (kontakt: +385 51 212 186, +385 91 493 4133, +385 91 593 4133, www.lori.hr)
- **Udruga Zagreb Pride** pruža pravnu podršku i pravno zastupanje LGBTIQ populaciji (kontakt: +385(0)1 580 65 60, info@zagreb-pride.net, www.zagreb-pride.net)
- **Centar za mirovne studije** pruža pomoć u slučajevima diskriminacije, osobito na osnovi rase/boje kože, etni-

ke pripadnosti, vjere i nacionalnog podrijetla te u statusnim pitanjima državljanstva, boravka, azila i supsidijarne zaštite u Hrvatskoj (kontakt: tel/fax: +385 1 482 00 94, mob: +385 (0)91 3300181, e-mail: cms@cms.hr)

- **Hrvatski pravni centar** pruža besplatnu pravnu pomoć te pravnu pomoć tražiteljima azila i osobama s odobrenom međunarodnom zaštitom (kontakt: +385 1 4854 934, e-mail: hpc@hpc.hr, www.hpc.hr)
- **Srpsko narodno vijeće** pripadnicima srpske nacionalne manjine pruža besplatnu pravnu pomoć (kontakt: 01 4886 368, 01 4886 372, e-mail: ured@snv.hr, www.snv.hr)
- **Udruga Autonomna ženska kuća Zagreb** pruža pravnu i psihološku pomoć ženama žrtvama nasilja te uslugu skloništa za žene i njihovu djecu (kontakt: 08005544, e-mail: azkz@zamir.net, www.azkz.net)
- **Udruga B.a.B.e.** pruža besplatnu pravnu i psihološku pomoć u rješavanju problema neposredno ili posredno vezanih za neku od povreda ljudskih prava (kontakt: +385 1 4663 666, babe@babe.hr, www.babe.hr)
- **Centar za žene žrtve rata - ROSA** - pružaju psihološku i pravnu pomoć ženama koje su preživjele trgovanje ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja te prostituciju (kontakt: 385 1 455 1128, SOS telefon: 08007799, e-mail: cenzena@zamir.net, www.czzzr.hr)
- **Bijeli krug Hrvatske** pruža pravno, socijalno i psihološko savjetovanje žrtvama svih vrsta nasilja s naglaskom na obiteljsko nasilje (kontakt: 08006329, +385 21 783

449, bijeli.krug@gmail.com, www.www.bijelikrug-hrvatske.hr)

- **Udruga Ženska soba** pruža pruža besplatnu pomoć i podršku osobama koje su preživjele seksualno nasilje (kontakt: +385 1 6119 174, 091/150-5225, e-mail: zenska.soba@zenskasoba.hr, www.zenskasoba.hr)

Pravo na zaštitu od zastrašivanja i odmazde

To je opće pravo žrtve koje se ostvaruje kroz niz drugih prava, kao što je pravo žrtve na predlaganje izricanja mjera opreza, izricanjem sigurnosnih mjera i sl. Razlika između mjera opreza i sigurnosnih mjera je u tome što se mjere opreza mogu izreći prije i tijekom kaznenog postupka, dok se sigurnosne mjere izriču nakon izvršnosti presude, odnosno nakon što je pravomoćna presuda postala pravomoćna i dostavljena je strankama.

Žrtva prije pokretanja samog kaznenog postupka ima pravo i za vrijeme njegova trajanja predlagati (državnom odvjetniku ili sudu - ovisno u kojoj je fazi kazneni postupak) jednu od mjera opreza kojima se ograničava okrivljenikova mogućnost uspostavljanja i održavanja socijalnih kontakata, poslovnih aktivnosti ili kretanja odnosno posjećivanja određenih mjesta.

Mjere opreza su:

1. zabrana napuštanja boravišta
2. zabrana posjećivanja određenog mjesta ili područja
3. obveza redovitog javljanja određenoj osobi ili državnom tijelu

4. zabrana približavanja određenoj osobi
5. zabrana uspostavljanja ili održavanja veze s određenom osobom
6. zabrana obavljanja određene poslovne aktivnosti
7. privremeno oduzimanje putne i druge isprave za prijelaz državne granice
8. privremeno oduzimanje dozvole za upravljanje motornim vozilom.

Svrha sigurnosnih mjera je otklanjanje okolnosti koje omogućavaju ili poticajno djeluju na počinjenje novog kaznenog djela. Sigurnosne mjere teku od izvršnosti presude (nakon što je pravomoćna presuda uredno dostavljena strankama). Sigurnosne mjere su obvezno psihijatrijsko liječenje, obvezno liječenje od ovisnosti, obvezan psihosocijalni tretman, zabrana obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti, zabranu upravljanja motornim vozilom, zabrana približavanja, uznemiravanja i uhođenja, udaljenje iz zajedničkog kućanstva, zabrana pristupa internetu i zaštitni nadzor po punom izvršenju kazne zatvora.

Pravo na zaštitu dostojanstva tijekom ispitivanja žrtve kao svjedoka

To je, također, opće pravo žrtve koja ona ostvaruje kroz niz drugih prava kao što je poseban način ispitivanja na senzibiliziran način, odnosno da joj se ne postavljaju pitanja koja se odnose na strogo osobni život ili raniji seksualni život, da može tražiti isključenje javnosti s rasprave ili da njenom ispitivanju može prisustvovati njezina osoba od povjerenja.

Pravo da bude saslušana bez neopravdane odgode nakon podnošenja kaznene prijave te da se daljnja saslušanja provode samo u mjeri u kojoj je to nužno za potrebe kaznenog postupka

Pod saslušanjem se podrazumijeva ne samo formalno ispitivanje žrtve u formi davanja obavijesti na policiji već i formalnu dokaznu radnju ispitivanja.

Pravo na pratnju osobe od povjerenja pri poduzimanju radnji u kojima sudjeluje

To znači da svaka žrtva ima pravo da njezina osoba od povjerenja (bračni/izvanbračni drug, formalni/neformalni životni partner, roditelji, prijatelj, predstavnik civilne organizacije i dr. punoljetna osoba koju žrtva odredi) bude uz nju kroz sve faze postupka (dakle od podnošenja kaznene prijave na policiji pa do davanja iskaza na sudu). Osoba od povjerenja ne može biti samo ona osoba koja je pozvana ili predložena da bude svjedok u istom kaznenom postupku.

Pravo da se medicinski zahvati prema žrtvi poduzimaju u najmanjoj mjeri i samo ako su krajnje nužni za potrebe kaznenog postupka

Primjerice, ginekološki pregled žrtve može se poduzeti samo uz njihovu pisanu suglasnost. Ako žrtva pisanu suglasnost ne bi dala, sud može naložiti takav pregled ako je nužan za potrebe kaznenog postupka.

Pravo podnijeti prijedlog za progon i privatnu tužbu

To znači da za ona kaznena djela koja se ne progone po službenoj dužnosti već na prijedlog osobe, prijedlog za progon podnosi se državnom odvjetniku. Ako je počinjeno kazneno djelo koje se progoni po privatnoj tužbi (npr. tjelesna ozljeda), tužba se podnosi nadležnom sudu.

Pravo sudjelovati u kaznenom postupku kao oštećenik

To znači da žrtva ili druga osoba čije je pravo povrijeđeno dobiva aktivniju ulogu u kaznenom postupku odnosno postaje sudionik u postupku jer uz opća prava koja pripadaju svakoj žrtvi dobiva i dodatna procesna prava pod uvjetom da se izjasnio policiji, državnom odvjetniku ili na sudu da u postupku želi sudjelovati kao oštećenik. Takvu mogućnost ima sve do završetka rasprave.

Pravo biti obaviještena o odbacivanju kaznene prijave i odustajanja državnog odvjetnika od kaznenog progona

U slučajevima kada bi državni odvjetnik odustao od kaznenog progona utvrdivši da nema osnova za progon za to kazneno djelo, o tome će državni odvjetnik obavijestiti žrtvu i uputiti je da može preuzeti kazneni progon (oštećenik kao tužitelj). To žrtva može učiniti u roku osam dana od primitka obavijesti. U tom slučaju žrtva postaje stranka u postupku odnosno dolazi na mjesto državnog odvjetnika.

Pravo na obavijest od državnog odvjetnika o poduzetim radnjama temeljem kaznene prijave i pravo na podnošenje pritužbe višem državnom odvjetniku

Žrtva i oštećenik mogu dva mjeseca nakon što su podnijeli kaznenu prijavu zatražiti obavijest od državnog odvjetnika koje radnje su poduzete povodom kaznene prijave ili dojave o počinjenom kaznenom djelu (npr. da li je podignuta optužnica protiv osumnjičenika).

Državni odvjetnik je dužan žrtvu i oštećenika obavijestiti o poduzetim radnjama najkasnije u roku od 30 dana od zaprimljenog zahtjeva. Ako državni odvjetnik u navedenom roku ne bi obavijestio žrtvu ili žrtva ne bi bila zadovoljna poduzetim radnjama, žrtva i oštećenik mogu podnijeti pritužbu višem državnom odvjetniku.

Državni odvjetnik je dužan donijeti odluku o kaznenoj prijavi u roku od 6 mjeseci od upisa kaznene prijave u upisnik kaznenih prijava i o tome obavijestiti žrtvu i oštećenika ako su oni kaznenu prijavu podnijeli. Ako državni odvjetnik ne bi postupio na navedeni način, žrtva i oštećenik mogu podnijeti pritužbu višem državnom odvjetniku zbog nepostupanja po prijavi jer se time dovodi do odugovlačenja postupka.

Pravo da na njezin zahtjev bez nepotrebne odgode bude obaviještena o ukidanju pritvora ili istražnog zatvora, bijegu okrivljenika i otpuštanju osuđenika s izdržavanja kazne zatvora te mjerama koje su poduzete radi njezine zaštite

Na zahtjev žrtve nadležna tijela (policija/Ministarstvo pravosuđa- Služba za podršku žrtvama i svjedocima) dužni su obavijestiti da je okrivljenik izašao iz pritvora/istražnog za-

tvora ili da je u bijegu odnosno da je otpušten s izdržavanja kazne zatvora.

Pravo da na njezin zahtjev bude obaviještena o svakoj odluci kojom se pravomoćno okončava kazneni postupak

Ako to žrtva zahtjeva tijelo koje pravomoćno okončava postupak dužan ju je o svojoj odluci obavijestiti (npr. žrtvi koja ne bi u postupku sudjelovala kao oštećenik sud ne bi dostavio sudsku odluku ako ona to ne bi zahtijevala).

Druga prava propisana zakonom:

Pravo na informacije (pouka o pravima žrtava) koje su žrtvi dužni dati policija, istražitelj, državno odvjetništvo i sud, uključujući pravo na sudjelovanje u postupku kao oštećenik te značenju sudjelovanja u postupku u tom svojstvu.

Ako je žrtva prijavila policiji kazneno djelo, policija je dužna na njezin zahtjev uručiti potvrdu o zaprimljenoj kaznenoj prijavi.

Policija, istražitelj, državno odvjetništvo i sud dužni su žrtvu upoznati sa pravima koja ima u postupku na njoj razumljiv način. Pod time, dužni su joj objasniti značenje pojma oštećenika i značaja sudjelovanju u postupku kao oštećenik.

Pravo na stručnu pomoć savjetnika na teret proračunskih sredstava, ako žrtva trpi teža psihofizička oštećenja ili teže posljedice kaznenog djela za kaznena djela za koje je propisana kazna zatvora od pet ili više godina

Žrtva ima pravo na pomoć savjetnika na teret proračunskih sredstava samo u odnosu na podnošenje imovinskopopravnog zahtjeva. Ako postupak još nije započeo, žrtvi takvu pomoć mogu pružiti Odjeli za pomoć žrtvama i svjedocima dok će u postupku pred sudom takvu pomoć pružati odvjetnici s liste koju izrađuje županijski sud iz svoje mjesne nadležnosti.

Žrtva dakle nema pravo na odvjetnika kroz cijeli kazneni postupak već samo na pomoć pri podnošenju imovinskopopravnog zahtjeva. Ako žrtva ujedno izjavi da želi u postupku sudjelovati kao oštećenik, u tom slučaju ima pravo biti zastupana od strane punomoćnika po vlastitom izboru.

Pravo na novčanu naknadu iz sredstava državnog proračuna u skladu s posebnim zakonom ako je žrtva kaznenog djela nasilja počinjenog s namjerom

Pravo na naknadu ostvaruje se na temelju Zakona o novčanoj naknadi žrtvama kaznenih djela. Naknada se isplaćuje iz sredstava državnog proračuna tako da se isplaćuje jednokratna naknada u maksimalnom iznosu od 35.000,00 kn. Uvjeti koji moraju biti ispunjeni da bi žrtva ostvarila naknadu:

- Da je žrtva kaznenog djela počinjenog s namjerom pretrpjela teške tjelesne ozljede ili teško narušenje zdravlja ili smrt kao posljedicu kaznenog djela
- Da je državljanin RH odnosno države članice EU ili ako ima prijavljeno prebivalište u RH ili u državi članici EU;
- Da je kazneno djelo prijavljeno ili evidentirano u policiji

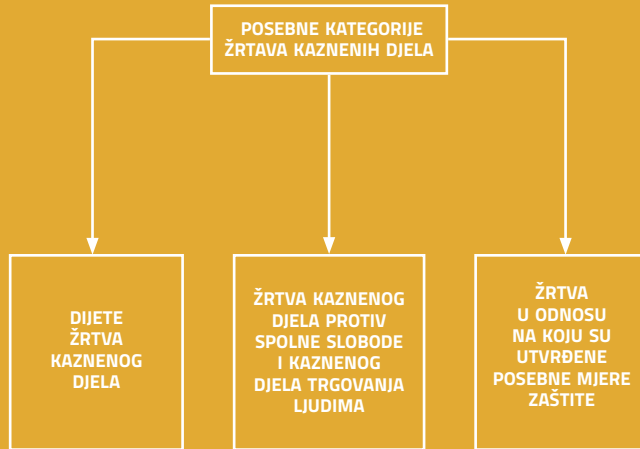
ili državnom odvjetništvu u roku od 6 mjeseci od dana počinjenja kaznenog djela bez obzira da li je počinitelj poznat i bez obzira da li je kazneni postupak započet;

- Da je zahtjev za ostvarivanje naknade podnesen u pisanoj formi na službenom obrascu uz potrebnu popratnu dokumentaciju (dokaz o državljanstvu, uvjerenje o prebivalištu, smrtni list žrtve, potvrda da je kazneno djelo prijavljeno, izjavu žrtve da nije ostvario/la naknade priznate Zakonom o novčanoj naknadi žrtvama kaznenih djela po drugoj pravnoj osnovi, medicinska dokumentacija žrtve na temelju koje se traži naknada (bolnička prijava, liječnički nalazi i potvrde, otpusno pismo, izvješće o bolovanju, računi za pružene zdravstvene usluge), računi za uobičajene pogrebne troškove, ostale relevantne potvrde ili isprave koje bi mogle biti od značaja za odluku o naknadi).

Obrazac je dostupan u svakoj policijskoj postaji, uredima državnog odvjetništva, općinskim i županijskim sudovima te na internetskim stranicama Ministarstva pravosuđa, Ministarstva unutarnjih poslova, državnog odvjetništva RH te općinskih i županijskih sudova.

O osnovanosti i visini zahtjeva odlučuje Odbor za novčane naknade u roku od 60 dana od zaprimanja zahtjeva. Ako je zahtjev odobren, isplata se vrši u roku od 30 dana od dana kada je rješenje o isplati naknade dostavljeno žrtvi.

5.2. Koja su prava posebnih kategorija žrtava kaznenih djela?

5.2.1. Dijete žrtva kaznenog djela

Dijete žrtva kaznenog djela, uz prava koja pripadaju svim žrtvama, ima i dodatna prava:

- **Pravo na opunomoćenika na teret proračunskih sredstava.** To znači da dijete ima pravo na odvjetnika tijekom cijelog kaznenog postupka kojeg mu po službenoj dužnosti imenuje predsjednik Županijskog suda s liste Hrvatske odvjetničke komore,
- **Na tajnost osobnih podataka,**
- **Na isključenje javnosti.** U pravilu kada je dijete žrtva kaznenog djela, javnost može biti isključena za cijeli tijek rasprave ili njezin jedan dio.

Sud, državno odvjetništvo, istražitelj i policija dužni su prema djetetu žrtvi kaznenog djela postupati posebno obzirno, imajući na umu dob, djetetovu osobnost i druge okolnosti kako bi se izbjegle štetne posljedice za odgoj i razvoj djeteta.

Sudac istrage provodi ispitivanje djeteta na dokaznom ročištu, ali umjesto suda navedeni maloljetni oštećenici mogu biti ispitani u svom stanu ili drugom opremljenom prostoru. Ispitivanje se provodi u prostoriji bez prisutnosti stranaka i suca s time da ispitivanje provodi stručna osoba - psiholog ili pedagog tako da stranke i sudac mogu postavljati pitanja djetetu i isključivo putem stručne osobe. Takvom ispitivanju može prisustvovati osoba u koju dijete ima povjerenja.

5.2.2. Žrtva kaznenog djela protiv spolne slobode i kaznenog djela trgovanja ljudima

Uz prava koja imaju sve žrtve, žrtve kaznenog djela protiv spolne slobode i kaznenog djela trgovanja ljudima imaju i sljedeća prava:

- **Pravo prije ispitivanja razgovarati sa savjetnikom na teret proračunskih sredstava.** To znači da žrtva ima pravo tražiti prije početka ispitivanja (bilo na policiji ili na državnom odvjetništvu ili sudu - ovisno o fazama postupka) razgovarati sa savjetnikom na teret državnog proračuna. Savjetnik može biti odvjetnik ili netko od stručnih suradnika Odjela za pomoć i podršku žrtvama i svjedocima. Pomoć odvjetnika se u pravilu odnosi na pomoć pri podnošenju imovinskopravnog zahtjeva dok se pomoć Odjela odnosi na emocionalnu pomoć i podršku prije davanja iskaza.
- **Pravo na opunomoćenika na teret proračunskih sredstava.** Žrtva ima pravo na odvjetnika kroz cijeli kazneni postupak. Predsjednik nadležnog Županijskog suda imenuje žrtvi punomoćnika s liste Hrvatske odvjetničke komore na teret proračunskih sredstava.
- **Da ju u policiji i državnom odvjetništvu ispituje osoba istog spola te da ju, ako je to moguće, u slučaju ponovnog ispitivanja ispituje ta ista osoba.** To se pravo ne odnosi i na ispitivanje pred sudom.

- **Uskratiti odgovor na pitanja koja nisu u vezi s kaznenim djelom, a odnose se na strogo osobni život žrtve.** Žrtva nije dužna odgovarati na nepotrebna pitanja koja se odnose na strogo osobni život, a koja nisu u vezi s kaznenim djelom kao što s npr. pitanja o ranijem seksualnom životu, broju seksualnih partnera i sl.
- **Zahtijevati da bude ispitana putem audio-video uređaja.** Žrtva zločina iz mržnje u odnosu na koju su utvrđene posebne mjere zaštite na temelju pojedinačne procjene ima pravo podnijeti zahtjev (policiji, državnom odvjetništvu i sudu - ovisno o fazi postupka) za ispitivanjem putem audio-video uređaja. Napomena: U pravilu ispitivanje odraslih žrtava kaznenih djela provodi se na dokaznom ročištu tako da se osoba nalazi u odvojenoj prostoriji bez prisutnosti stranaka i suca. Žrtvu ispituje sudac istrage ali ne posredstvom stručne osobe kao što je to slučaj kod ispitivanja djece. Upravo zbog činjenice da žrtva ima slušalice u ušima preko kojih može pratiti tijek rasprave, kao i činjenice da okrivljenik ima pravo postavljati pitanja žrtvi, skreće se pozornost na mogućnost žrtve da prilikom provođenja postupka pojedinačne procjene traži da se njezino ispitivanje provodi uz sudjelovanje stručne osobe. Ispitivanju putem audio-video uređaja može prisustvovati osoba u koju žrtva ima povjerenja.
- **Pravo na tajnost osobnih podataka**
- **Zahtijevati isključenje javnosti s rasprave.** Na zahtjev žrtve sud može isključiti javnost za cijelu raspravu

ili njezin jedan dio ako je riječ o žrtvi mlađoj od osamnaest godina. Također, na zahtjev žrtve sud može tijekom njezina ispitivanja kao svjedoka kao i za cijelu raspravu isključiti javnost ako bi to bilo potrebno za zaštitu osobnog i obiteljskog života optuženika, žrtve, oštećenika ili drugog sudionika u postupku.

5.2.3. Posebne mjere zaštite za žrtve zločina iz mržnje

Uz prava koja pripadaju svim žrtvama, pojedine žrtve kao što su žrtve zločina iz mržnje, mogu ostvariti posebne mjere zaštite na temelju pojedinačne procjene.

Pojedinačna procjena žrtve uključuje utvrđivanje postoji li potreba za primjenom posebnih mjera zaštite u odnosu na žrtvu te ako postoji, koje posebne mjere zaštite bi se trebale primijeniti (poseban način ispitivanja žrtve, uporaba komunikacijskih tehnologija radi izbjegavanja vizualnog kontakta s počiniteljem i druge mjere propisane zakonom).

Kada je žrtva kaznenog djela dijete, pretpostavit će se da postoji potreba za primjenom posebnih mjera zaštite te utvrditi koje posebne mjere zaštite treba primijeniti. Pojedinačnu procjenu provode tijela koja provode ispitivanje žrtve, a to su policija, državno odvjetništvo te sud. Pojedinačna procjena žrtve provodi se uz sudjelovanje žrtve i uzimajući u obzir njezine želje, uključujući i želju da se ne

koriste posebne mjere zaštite propisane zakonom.

Žrtve zločina iz mržnje u odnosu na koju su utvrđene posebne mjere zaštite na temelju pojedinačne procjene mogu ostvariti sljedeća prava:

- **Prije ispitivanja razgovarati sa savjetnikom na teret proračunskih sredstava.** To znači da žrtva ima pravo tražiti prije početka ispitivanja (bilo na policiji ili na državnom odvjetništvu ili sudu - ovisno o fazama postupka) razgovor sa savjetnikom na teret državnog proračuna. Savjetnik može biti odvjetnik ili netko od stručnih suradnika Odjela za pomoć i podršku žrtvama i svjedocima. Pomoć odvjetnika se uglavnom odnosi na pomoć pri podnošenju imovinskopravnog zahtjeva, dok se pomoć Odjela odnosi na emocionalnu pomoć i podršku prije davanja iskaza.
- **Da je u policiji i državnom odvjetništvu ispituje osoba istog spola te da je, ako je to moguće, u slučaju ponovnog ispitivanja ispituje ta ista osoba.** To se pravo ne odnosi i na ispitivanje pred sudom.
- **Uskratiti odgovor na pitanja koja nisu u vezi s kaznenim djelom, a odnose se na strogo osobni život žrtve.** Žrtva nije dužna odgovarati na nepotrebna pitanja koja se odnose na strogo osobni život, a koja nisu u vezi s kaznenim djelom kao što su npr. pitanja o ranijem seksualnom životu, broju seksualnih partnera i sl.
- **Zahtijevati da bude ispitana putem audio-video**

uređaja. Žrtva zločina iz mržnje u odnosu na koju su utvrđene posebne mjere zaštite na temelju pojedinačne procjene ima pravo podnijeti zahtjev (policiji, državnom odvjetništvu i sudu - ovisno o fazi postupka) za ispitivanjem putem audio-video uređaja.

- **Na tajnost osobnih podataka,**
- **Zahtijevati isključenje javnosti s rasprave.** Na zahtjev žrtve sud može isključiti javnost za cijelu raspravu ili njezin jedan dio ako je riječ o žrtvi mlađoj od 18 godina. Također, na zahtjev žrtve sud može tijekom njezina ispitivanja kao svjedoka, kao i za cijelu raspravu, isključiti javnost ako bi to bilo potrebno za zaštitu osobnog i obiteljskog života optuženika, žrtve, oštećenika ili drugog sudionika u postupku.

6 Koja prava ima oštećenik?

Žrtva koja se na policiji, državnom odvjetništvu ili sudu izjavi da u postupku želi sudjelovati kao oštećenik, stječe još i sljedeća prava:

Služiti se vlastitim jezikom, uključujući i znakovni jezik gluhih i gluhoslijepih te pomoć tumača ako ne razumije ili se ne služi hrvatskim jezikom, odnosno prevoditelja ili tumača znakovnog jezika ako se radi o gluhom ili gluhoslijepom oštećeniku

Oštećenik ima pravo tražiti (podnošenjem zahtjeva) da se na teret proračunskih sredstava prevedu oni podaci koji su potrebni da ostvari prava koja mu po zakonu pripadaju kao oštećeniku, a što uključuje i prevođenje njegova saslušanja te ispitivanja kao svjedoka kao i kada je prevođenje potrebno radi aktivnog sudjelovanja na raspravi.

Podnijeti prijedlog za ostvarivanjem imovinskopravnog zahtjeva te privremenih mjera osiguranja

Imovinskopravni zahtjev je zahtjev kojim se u kaznenom postupku traži naknada štete od počinitelja (materijalne ili nematerijalne (pretrpljena bol, strah, umanjenje životnih sposobnosti i sl.) ili povrat stvari (ako oštećenik dokaže da je vlasnik ili zakonski držatelj te stvari) ili poništavanje određenog pravnog posla (ako vas je počinitelj npr. silom naveo da

sklopite kakav ugovor).

Imovinskopravni zahtjev koji je nastao zbog počinjenja kaznenog djela raspravit će se na prijedlog oštećenika u kaznenom postupku, ako se time ne bi znatno odugovlačio taj postupak.

Problemi u praksi: Budući da je jedan od uvjeta da bi se o imovinsko-pravnom zahtjevu uopće raspravljalo jest da se time znatno ne odugovlači kazneni postupak, razvila se loša praksa hrvatskih sudova da pod izlikom odugovlačenja postupka upućuju oštećenike u parnicu.

Prijedlog za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva u kaznenom postupku podnosi se tijelu kojem se podnosi kaznena prijava (policiji ili državnom odvjetništvu) ili sudu koji vodi postupak. Prijedlog se može podnijeti najkasnije do završetka dokaznog postupka pred prvostupanjskim sudom.

Ako oštećenik ne ostvari naknadu štete u kaznenom postupku, sud će takvog oštećenika uputiti u građansku parnicu podnošenjem tužbe. To znači da oštećenik mora podnijeti tužbu radi naknade štete nadležnom građanskom sudu.

Oštećenik može podnijeti i prijedlog radi osiguranja privremenom mjerom okrivljenikove imovine tako da se tzv. zamrzne imovina okrivljenika kako bi se osigurao njegov imovinskopravni zahtjev.

Pravo na opunomoćenika

Oštećenik ima prava na odvjetnika u postupku, ali ne na teret proračunskih sredstava, već samo na onog odvjetnika kojeg oštećenik angažira na vlastiti trošak.

Iznimka: žrtve kaznenih djela protiv spolnih sloboda i trgovanja ljudima motiviranog mržnjom i/ili dijete žrtve kaznenog djela motiviranog mržnjom, imaju pravo na odvjetnika na teret proračunskih sredstava.

Upozoravati na činjenice i predlagati dokaze

Oštećenik ima pravo i na policiji i na državnom odvjetništvu i na sudu predlagati određene dokaze koji mu idu u prilog, ukazivati na nelogičnosti i sl.

Prisustvovati dokaznom ročištu

Dokazno ročište provodi sudac istrage na prijedlog državnog odvjetnika. Sudac istrage poziva na dokazno ročište državnog odvjetnika, okrivljenika, njegova branitelja i oštećenika. Oštećenik koji je ujedno i žrtva u odnosu na koju su utvrđene posebne mjere zaštite može biti ispitan na dokaznom ročištu putem audio-video uređaja.

Prisustvovati raspravi i sudjelovati u dokaznom postupku te iznijeti završni govor

To znači da oštećenik i/ili njegov odvjetnik na raspravama može iznijeti uvodni i završni govor, postavljati pitanja okrivljeniku, svjedocima, vještacima te ostalim sudionicima u postupku, predlagati dokaze, dok u završnom govoru možete

obrazložiti imovinskopravni zahtjev te upozoravati na dokaze o krivnji okrivljenika.

Izvršiti uvid u spis predmeta

To pravo oštećenik, u pravilu, stječe tek nakon što je ispitan.

Zatražiti obavijest od državnog odvjetnika o poduzetim radnjama povodom prijave i podnijeti pritužbu višem državnom odvjetniku

Ako je oštećenik podnio kaznenu prijavu ima pravo nakon dva mjeseca zatražiti obavijest od državnog odvjetnika koje radnje su poduzete povodom kaznene prijave ili dojava o počinjenom kaznenom djelu (npr. da li je podignuta optužnica protiv osumnjičenika). Državni odvjetnik dužan je oštećenika obavijestiti o poduzetim radnjama najkasnije u roku od 30 dana od zaprimljenog zahtjeva. Ako državni odvjetnik u navedenom roku ne bi dostavio obavijest, oštećenik može podnijeti pritužbu višem državnom odvjetniku.

Državni odvjetnik dužan je donijeti odluku o kaznenoj prijavi u roku od 6 mjeseci od upisa kaznene prijave u upisnik kaznenih prijava i o tome obavijestiti žrtvu i oštećenika, ako su oni kaznenu prijavu podnijeli. Ako državni odvjetnik ne bi postupio na navedeni način, žrtva i oštećenik mogu podnijeti pritužbu višem državnom odvjetniku zbog nepostupanja po prijavi jer se time dovodi do odugovlačenja postupka.

Podnijeti žalbu

Oštećenik ima pravo žalbe, ali samo u odnosu na odluku suda o imovinskom pravnom zahtjevu te na odluku o troškovima kaznenog postupka. Važno - na odluku suda o krivnji i kazni počinitelja, oštećenik nema pravo žalbe.

Zatražiti povrat u prijašnje stanje

Ako oštećenik ne dođe na raspravu na kojoj je donesena presuda kojom se optužba odbija jer je državni odvjetnik odustao od kaznenog progona, a oštećenik zbog nekog opravdanog razloga nije pristupio na raspravu, oštećenik ima pravo u roku od osam dana tražiti povrat u prijašnje stanje te u toj molbi izjaviti da nastavlja kazneni progon.

Dobiti obavijest o ishodu kaznenog postupka

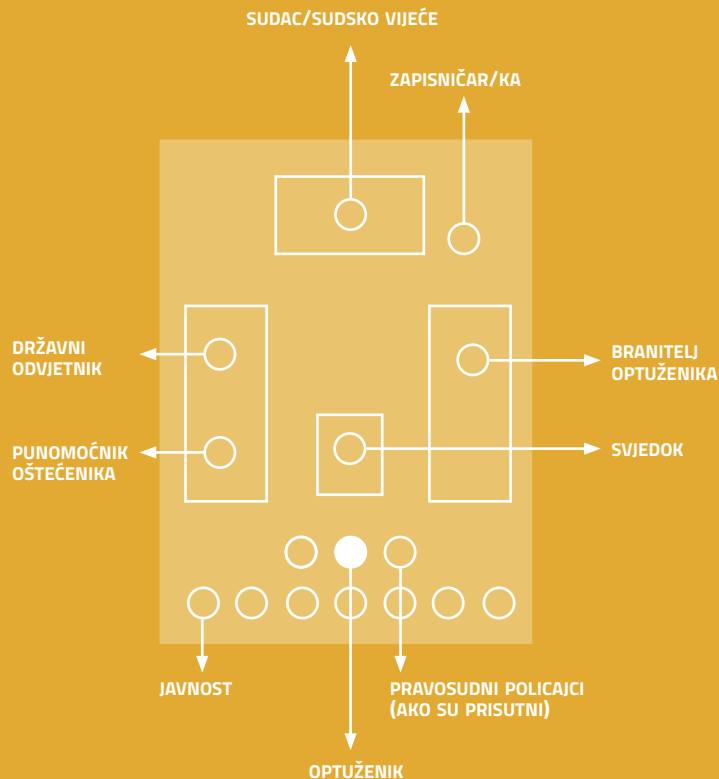
To znači da ako nadležna tijela po službenoj dužnosti ne bi obavijestila oštećenika o ishodu postupka, oštećenik može zahtijevati takvu obavijest (npr. pisana presuda se dostavlja oštećeniku ako ima pravo žalbe, a ako nema, sud će mu je dostaviti ako oštećenik to zahtijeva).

7 Koja prava ima svjedok?

Svjedok u kaznenom postupku ima sljedeća prava:

- **Ne odgovarati na pojedina pitanja ako je vjerojatno da bi time izložio sebe ili bliskog srodnika kaznenom progonu, teškoj sramoti ili znatnoj materijalnoj šteti.** To znači da svjedok nije dužan odgovarati na pitanja koja se odnose na strogo osobni život žrtve te ako je vjerojatno da bi odgovorom izložio sebe ili bliskog srodnika kaznenom progonu, teškoj sramoti ili znatnoj materijalnoj šteti.
- **Služiti se vlastitim jezikom, imati tumača ako je svjedok gluha, gluhoslijepa ili nijema osoba**
- **U zakonom predviđenim slučajevima pravo na zaštitu fizičke sigurnosti, privatnosti** (svjedočenje pod pseudonimom i putem audio-video uređaja tako da se izmijeni glas i slika u slučajevima ispitivanja "kruskog svjedoka")
- **Na naknadu materijalnih troškova zbog dolaska na sud**

Oslobođene su od dužnosti svjedočenja osobe s kojima je okrivljenik u braku, izvanbračnoj zajednici ili životnom ili neformalnom životnom partnerstvu, srodnici okrivljenika u ravnoj lozi, rođaci u pobočnoj lozi do trećeg stupnja te srodnici po tzbini do drugog stupnja, posvojenik i posvojitelj te ostale osobe predviđene Zakonom o kaznenom postupku.

Slika 2. Shematski prikaz izgleda sudnice

Žrtva ste ili svjedok kaznenog djela ili prekršaja zločina iz mržnje?

Prijavite kazneno djelo ili prekršaj na:

112

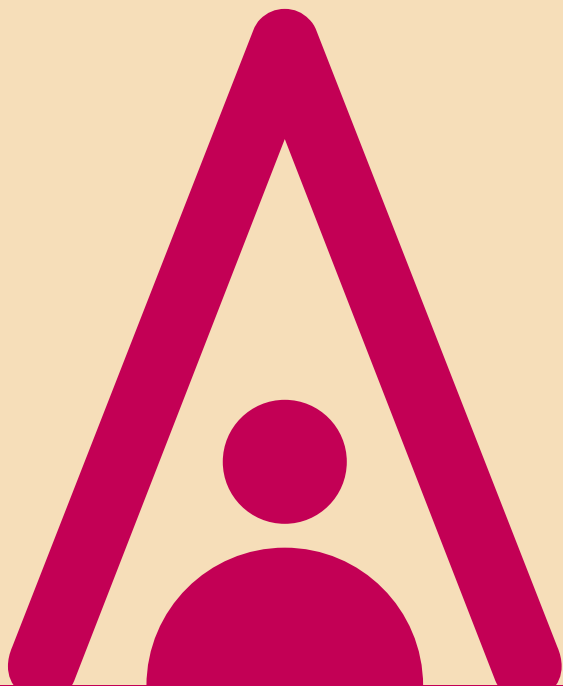
Jedinstven europski broj za hitne službe

Za pomoć i podršku obratite se na:

116 006

Nacionalni pozivni centar za žrtve kaznenih djela i prekršaja

(linija koja je dostupna za područje cijele Republike Hrvatske te je u potpunosti BESPLATNA i ANONIMNA, dostupna i na engleskom jeziku, svakim radnim danom od 08:00 do 20:00 sati)

V-START

Sufinancirano iz Programa za pravosuđe
Europske unije (2014-2020)